

Overijssel

Gewoon CDA.

Goed voor Overijssel.

Verkiezingsprogramma 2015-2019

Alstublieft.

Ons verkiezingsprogramma voor de komende Provinciale Staten verkiezingen van 18 maart 2015. We hebben met veel enthousiasme aan dit programma gewerkt. Maar we worden nog enthousiaster als we dit programma concreet kunnen maken door in de komende vier jaar onze schouders er onder te zetten.

Want wij geloven in dit programma. Wat we als CDA willen, is vooral gewoon doén. Je hoort wel eens zeggen: Doen is het nieuwe denken. En daar geloven wij in. Er zijn genoeg onderwerpen die om een aanpak schreeuwen. Onderwerpen, waar we als inwoners direct baat bij hebben. Als ik er een paar mag noemen: werkgelegenheid, infrastructuur, bereikbaarheid, toerisme, herontwikkelen bedrijfsterreinen, leefbaarheid, omzien naar elkaar, kleine scholen, pinautomaten, regionale taal cultuur en identiteit. Kleine onderwerpen, grote onderwerpen maar allemaal van belang voor een goed functionerend Overijssel, waar het goed is om in te wonen, te werken en te recreëren. Een provincie waar we trots op mogen zijn, doordat de Kop van Overijssel, Salland en Twente ondanks hun verscheidenheid een eigen plek in Overijssel hebben. En wij erkennen die verscheidenheid ook. Maar we zien direct mogelijkheden om in die verschillende regio's het beste naar boven te halen. Want de kracht van de verschillende regio is enorm. 'Den Haag' vergeet dat weleens en als ik een paar voorbeelden mag noemen dan denk ik aan de benzineaccijns, de telefonische bereikbaarheid, de infrastructuur zoals de N35. We merken de laatste tijd dat Brussel dichterbij staat dan Den Haag als het gaat om regio-impulsen.

Kortom, wij, alle 27 kandidaat Statenleden van het CDA willen met passie onze schouders zetten onder dit uitgebalanceerde programma. Dat doen we door dat we echt geloven in een maatschappij waarin we elkaar onderling helpen, vanuit een verantwoordelijkheid voor de samenleving waar we met respect omzien naar elkaar en mensen elkaar helpen als het nodig is.

Daarom begint het programma ook met die zin.

Stem Gewoon CDA. Goed voor Overijssel.

Hartelijke groet

Eddy van Hijum, Lijsttrekker CDA

Waarom CDA?

Het CDA gelooft in een maatschappij waarin we elkaar onderling helpen, vanuit een verantwoordelijkheid voor de samenleving waar we met respect omzien naar elkaar en mensen elkaar helpen als het nodig is.

We geloven in een overheid die dienstbaar en betrouwbaar moet zijn, maar vooral faciliterend voor haar inwoners. We kiezen daarbij voor duurzame oplossingen die de toekomst ook garandeert voor onze kinderen en kleinkinderen.

We willen onze provincie mooier achter laten, dan dat we deze aantreffen. We doen dit mede vanuit de overtuiging dat we de aarde, die niet van ons is maar van onze Schepper, verantwoord mogen beheren en ontwikkelen. En daar zet het CDA zich ook de komende jaren weer voor in.

We maken met de kracht van de samenleving keuzes waardoor provincie Overijssel goed beheerd wordt, maar zich ook ontwikkelt voor een verantwoorde toekomst.

Daarom doet het CDA weer mee aan de provinciale verkiezingen.

Het CDA is een volkspartij met vertegenwoordigers die zich in hun werk willen laten leiden door het christendemocratische gedachtegoed als inspiratiebron. Dit bindt ons bij het zoeken naar mogelijkheden om Overijssel zo goed mogelijk te dienen en te besturen.

De uitdagingen voor Overijssel

We staan in Overijssel op dit moment voor een groot aantal en een aantal grote uitdagingen. Uitdagingen die een antwoord vereisen, ook (en misschien wel juist) van de politiek. Uitdagingen die sterk met elkaar samenhangen.

Te veel mensen kunnen geen baan vinden

Hoewel de economie iets lijkt te herstellen is de werkloosheid in veel delen van de provincie nog altijd (te) groot. Een aantal belangrijke werkgevers, zoals de bouw en de zorg, hebben harde klappen gekregen in de afgelopen jaren. Door reorganisaties en faillissementen hebben veel mensen hun baan verloren en ook veel zelfstandigen hebben hun omzet zien kelderen.

Het bevorderen van de werkgelegenheid in onze provincie is van essentieel belang.

De economie verandert

De crisis heeft ook laten zien hoe onze economie structureel is veranderd. Bedrijven moeten internationaal concurreren op basis van kennis en innovatie. De landbouw moet een slag maken, willen we ons voedsel nog hier lokaal kunnen blijven produceren. We zien dat het internet een belangrijke rol heeft gespeeld bij de manier waarop we anno 2015 onze aankopen doen. Maar we zien ook dat dit leidt tot leegstaande winkels in binnensteden. En leegstaande kantoren omdat mensen flexibeler kunnen werken.

De veranderende economie zorgt dus voor problemen, maar biedt tegelijkertijd ook kansen - bijvoorbeeld voor werkgelegenheid.

Onze bevolking krimpt - leefbaarheid staat onder druk in kleine kernen

In een aantal delen van de provincie krimpt de bevolking. Dit maakt het moeilijk om voorzieningen in kleine kernen in stand te houden - van pinautomaat tot sportclub en school. De leefbaarheid komt hierdoor onder druk te staan. Tegelijkertijd ontstaan er door de vergrijzing ook nieuwe behoeften, bijvoorbeeld ten aanzien van ouderenhuisvesting.

We moeten omgaan met de veranderende samenstelling van de bevolking. Er ligt een uitdaging om de leefbaarheid in (met name) kleine kernen te handhaven.

Voedsel- en energievoorziening zijn geen vanzelfsprekendheid meer

De Nederlandse gasvoorraad raakt langzamerhand op en we worden steeds afhankelijker van de import van gas uit het buitenland. We zien ook steeds sterker de negatieve gevolgen die het gebruik van fossiele brandstoffen heeft op ons klimaat. En het is ook geen vanzelfsprekendheid meer dat we op langere termijn ons eigen voedsel kunnen blijven produceren nu veel boeren in de komende jaren zullen stoppen.

Tegelijkertijd ligt ook hier een kans: duurzame energie kan veel nieuwe banen opleveren. En er zijn veel voorbeelden van boeren die via nieuwe technieken of door het verbreden van hun bedrijf wél toekomst zien.

De provincie kan op dit punt écht het verschil maken.

We zoeken een balans tussen economie en natuur

Er is een continue zoektocht naar balans tussen economie en natuur: Willen we schaliegas winnen of is dit te risicovol voor het milieu? Welke gevolgen heeft de realisatie van nieuwe natuur voor omliggende bedrijven en vice versa?

Het is aan de provincie om deze balans te blijven zoeken in de komende jaren.

Er ligt een solide basis

In de afgelopen jaren is er - mede dankzij de inspanningen van het CDA - een solide basis gelegd.

De provincie is in de afgelopen jaren hervormd

De provinciale organisatie is hervormd en wendbaarder gemaakt. De provincie heeft nu een duidelijker profiel en een helder takenpakket. Overijssel heeft inmiddels het kleinste aantal ambtenaren per hoofd van de bevolking van alle provincies in Nederland.

De provincie kan nu meer dan ooit de 'verbinder' zijn om zaken in gang te zetten. Het CDA wil in de komende jaren verder werken aan politiek van en voor de samenleving.

Investeringsagenda Kracht van Overijssel

Met de opbrengsten van de verkoop van Essent is een investeringsagenda opgezet: 'de kracht van Overijssel'. Dit is gebruikt voor o.a. het opzetten van het Energiefonds en het Innovatiefonds en heeft geleid tot veel vervolginvesteringen door gemeenten en bedrijven.

Gevolgen zijn bijvoorbeeld dat Overijssel nu koploper is op het gebied van zonne-energie in Nederland en het Enschedese Kennispark mede dankzij steun van de provincie is uitgegroeid tot toonaangevende innovatiecampus in Nederland.

De investeringsagenda biedt een springplank voor de komende jaren.

Overijsselse samenleving

Misschien nog wel het belangrijkste fundament is niet een verdienste van de politiek. Het is de Overijsselse samenleving.

Een samenleving waarin gemeenschapszins - noaberschap - nog heel gewoon is. Waarin initiatieven vanuit de samenleving gewaardeerd worden en waar mensen zelf het heft in eigen handen nemen. Bijvoorbeeld in Markelo waar de gemeenschap zelf het initiatief heeft genomen voor een nieuw zwembad. Of in Hoonhorst: waar men als 'duurzaam dorp' zelf richting geeft aan de toekomst.

Overijssel is ook een trotse provincie: een provincie met topsport, zoals bijvoorbeeld de Military van Boekelo, CSI Twente en maar liefst vier clubs in de eredivisie. En een provincie met toppers: van Ilse de Lange die tweede wordt op het Eurovisie Songfestival tot de vele medaillewinnaars op de Olympische spelen.

Kortom: een trotse maar tegelijkertijd ook een bescheiden samenleving. Het is een solide fundament van waaruit we de nieuwe uitdagingen kunnen oppakken.

De prioriteiten van het CDA Overijssel

Het CDA stelt in dit programma vijf belangrijke prioriteiten voor de komende vier jaar:

1. Investeren in de economie, focus op werk

Het aanpakken van de werkloosheid is topprioriteit. Het CDA wil dat er geïnvesteerd wordt in een goed vestigingsklimaat, innovaties en ondernemerschap. Samen met gemeenten en het bedrijfsleven willen we dat er gewerkt wordt aan banenplannen. Ook moet de provincie maximaal inzetten op investeringen die nieuwe werkgelegenheid in het bedrijfsleven kunnen aanjagen.

2. Groene groei

Een groeiende economie kan ook heel groen zijn. Dat willen we in de komende jaren verder bewijzen. Daarom vindt het CDA dat we verder moeten met het Energiefonds om o.a. zonne-energie en energiebesparing te stimuleren. Ook houden we aandacht voor natuur. Dat mag er echter niet toe leiden dat de provincie 'op slot' gaat. Zonder ruimte voor economische ontwikkelingen is er geen kans voor een vitaal platteland en sterke steden.

Bij deze groene agenda passen de winning van schaliegas of het opslaan van stoffen in de ondergrond (als daar onverantwoorde risico's aan kleven) niet. Daar zijn we op tegen.

3. Aanpak van leegstand, investeren in leefbaarheid

Het CDA wil een Herstructureringsfonds om problemen vanwege leegstand (boerderijen, winkels in binnensteden, kantoren) aan te pakken. Waar nodig moeten regels worden geschrapt om herontwikkeling mogelijk te maken. Gemeenten moeten beter onderling afstemmen over waar er wel en niet gebouwd kan worden om het huidige overaanbod tegen te gaan.

We blijven investeringen in sterke en aantrekkelijke steden als motor van de economie. Maar we blijven ons ook sterk inzetten voor leefbaarheid in kleine kernen op het platteland. Bijvoorbeeld door aandacht te blijven vragen voor het behoud van voorzieningen of door de aanleg van breedband internet te bevorderen.

4. Doorzetten van de investeringen in bereikbaarheid

Het CDA blijft zich sterk maken voor investeringen in bereikbaarheid, met name tussen de stedelijke centra. Dit zijn zaken van lange adem. Investeringen zijn gepland in de A1, de N35, de N18 en regionale spoorwegen. We willen deze investeringen doorzetten omdat ze van groot belang zijn voor de economische structuur van onze provincie.

Logistieke bedrijvigheid is een economische kans waar we volop op willen inzetten. Bijvoorbeeld door meer goederen over water te vervoeren. Ook daar blijven we op inzetten. Goederentreinen door dorpen en steden zijn voor ons niet acceptabel.

5. Blijvend aandacht voor wat ons bindt

Cultuur, streektaal en erfgoed zijn van groot belang voor Overijssel. Het bindt ons. Het CDA wil in de komende jaren komen tot een Cultuurfonds ten behoeve van breed toegankelijke cultuurvoorzieningen. We willen blijvende aandacht voor het (religieus) erfgoed in de provincie, om dat ook in een situatie van krimp voor de toekomst te kunnen behouden.

Daarnaast vindt het CDA dat de provincie ondersteuning moet blijven bieden aan initiatieven vanuit de samenleving op het gebied van sociale cohesie.

Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken werken onze standpunten verder uit rondom de volgende provinciale thema's:

1. Onze omgeving
2. Onze energievoorziening en het milieu
3. Onze economie en werkgelegenheid
4. Onze bereikbaarheid
5. Onze cultuur en samenleving
6. Ons bestuur

1. Onze omgeving

Introductie

De provincie is verantwoordelijk voor een groot deel van de ruimtelijke ontwikkeling, de natuur en het waterbeheer in Overijssel.

Het CDA staat voor een sterke samenleving in een vitaal landschap. Dat kan alleen als wonen, werken, natuur en water goed samengaan. Betrokkenheid van inwoners bij ontwikkelingen in het landschap is dan ook essentieel.

In de komende jaren zal gewerkt moeten worden aan een nieuwe Omgevingsvisie, die antwoord geeft op de veranderingen in de maatschappij. Het oplossen van maatschappelijke opgaven die daardoor ontstaan staat wat ons betreft centraal. Ook als dit betekent dat we als provincie moeten samenwerken met het rijk of gemeenten om ze op te lossen. Voorbeelden van maatschappelijke opgaven zijn:

- In een deel van de provincie is sprake van krimp van de bevolking, de leefbaarheid in deze gebieden staat onder druk
- Er is een toename van leegstand van vastgoed in steden en op het platteland. Denk hierbij aan kantoorgebouwen, agrarische gebouwen, detailhandel en verzorgingstehuizen en verloedering van bedrijventerreinen.
- De land- en tuinbouwsector verandert: Veel boeren zullen stoppen in de komende jaren, maar er moet ook ruimte blijven voor groei en (duurzame) innovatie, zodat de sector de cruciale en stabiele rol in onze voedselvoorziening kan blijven spelen;
- Een intensiever gebruik van de ondergrond;
- Klimaatveranderingen met stijging van het zeewater, maar ook meer en heftige regenbuien en langere periodes van droogtes.

Het CDA kiest voor 'groene groei'. Daarom willen we verder gaan met investeringen in duurzaamheid (zie het volgende hoofdstuk). Groene groei heeft echter ook impact op het ruimtelijk beleid. Het betekent een samengaan van economie en ecologie: het CDA is sterk voorstander van het versterken van de natuur in de provincie, maar wil dat daarbij ook rekening gehouden wordt met economische activiteiten, waaronder landbouw en toerisme. Alleen als die twee hand in hand gaan kan er pas echt sprake zijn van een vitaal en leefbaar platteland.

Daarnaast kiest het CDA sterk voor ruimtelijke kwaliteit. We stellen daarom bijvoorbeeld een Herstructureringsfonds voor (voor het aanpakken van leegstandsvraagstukken) en zijn we kritisch op zaken die de ruimtelijke kwaliteit in gevaar brengen (zoals de onnodige uitbreiding van bedrijventerreinen of onzorgvuldige plaatsing van windmolens).

1. Wonen: van kwantiteit naar kwaliteit

Het CDA wil dat het accent verschuift van nieuwbouw naar het verbeteren van de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad en met herstructurering van verouderde woongebieden. Het bevorderen van duurzaamheid en het levensloopbestendig maken van woningen is hierbij belangrijk. Ook zijn er nieuwe behoeften, bijvoorbeeld op het gebied van ouderenhuisvesting (met zorg) en éénpersoonshuishoudens. Waar nodig moeten regels worden aangepast om in deze behoeften te voorzien. Samenwerking tussen gemeenten in de verschillende delen van de provincie moet worden gestimuleerd, zodat de woningbouwprogramma's beter op elkaar worden afgestemd. Binnen het regionale woningbouwprogramma wordt rekening gehouden met specifieke lokale behoeften.

2. Ruimte voor jongeren

Overijssel moet aantrekkelijk blijven voor jongeren. Het CDA vraagt daarom aandacht voor betaalbare starterswoningen. We willen meer ruimte voor het gericht bouwen van kwalitatief goede en betaalbare woningen voor jongeren. Via startersleningen willen we drempels wegnemen bij de koop van de eerste woning.

3. Bedrijventerreinen en winkellocaties: herstructureren vóór uitbreiden

- Het CDA wil doorgaan met herstructureren/revitaliseren van bestaande bedrijventerreinen. We kijken kritisch naar het ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen (waaronder kantoorlocaties). Gebruik van bestaande terreinen gaat voor op uitbreiden (z.g.n. SER-ladder: inbreiden/herstructureren voor uitbreiden).
- Het CDA vindt dat er terughoudend omgegaan moet worden met het realiseren van grootschalige detailhandel aan de rand van steden en dorpen. Dit om het leegzuigen van stads- en dorpscentra te voorkomen.
- Het CDA vindt dat voor lokaal gewortelde bedrijven ruimte moet zijn voor groei zodat de vitaliteit van kernen en dorpen behouden blijft.

4. Natuur als onderdeel van een vitaal platteland

Overijssel is een groene provincie met veel natuurwaarden. Deze wil het CDA behouden en versterken:

- Het CDA kiest voor een compacte ecologische hoofdstructuur. Kwaliteit gaat voor kwantiteit.
- Een vitaal platteland wordt niet alleen gedragen door natuur, maar ook door de bewoners en ondernemers in een bepaald gebied. We zoeken daarom de grenzen op van de regels om het mogelijk te maken om ook rondom een natuurgebied te blijven ondernemen.
- Beheer van natuur is niet enkel een overheidstaak. Vaak kan dit ook door ondernemers of bewoners gedaan worden (bijvoorbeeld via agrarisch natuurbeheer). De provincie ondersteunt de uitvoering van z.g.n. groene en blauwe diensten.
- We blijven ons inzetten voor een balans tussen de maatschappelijke kosten en baten voor natuurbescherming. Als deze balans aantoonbaar scheef is moet er als laatste optie de mogelijkheid zijn de beschermde status van een gebied te laten vervallen.
- De Nationale Parken Sallandse Heuvelrug en Weerribben-Wieden hebben een bijzondere positie. Deze positie vraagt om een duurzame (financiële) betrokkenheid van rijk, provincie en gemeenten. Het CDA vindt dat zij samen met terreinbeheerders en ondernemers in de regio plannen moeten maken voor instandhouding en exploitatie van de parken.
- Landgoederen zijn de parels van de provincie. In de nieuwe omgevingsvisie moeten mogelijkheden ontwikkeld worden om bestemmingen eenvoudiger aan te passen om landgoederen voor de toekomst te kunnen behouden.

5. Een vitaal platteland is een leefbaar platteland

Het CDA maakt zich sterk voor een leefbaar platteland. Landelijk en lokaal werken we aan oplossingen om voorzieningen in kleine kernen in stand te houden. We denken dan met name aan het openhouden van kleine scholen die met sluiting worden bedreigd.

6. Investeren in stedelijke ontwikkeling

Steden vormen belangrijke knooppunten in de Overijsselse economie en samenleving. Het CDA wil dat de provincie daarom samen met gemeenten en bedrijfsleven blijft investeren in de ruimtelijke kwaliteit van steden, zoals de vernieuwing van binnensteden, het versterken van stationsomgevingen en het revitaliseren van bedrijven-/kantoorterreinen.

7. Toekomst voor de agrarische sector in Overijssel

De agrarische sector speelt een cruciale rol in onze voedselvoorziening en in de vitaliteit van het platteland. Deze rol wordt door het CDA onderkend en ondersteunt:

- We willen blijven inzetten op kavelruil. Het versterkt de landbouwstructuur en vergroot de verkeersveiligheid.
- De landbouwsector is beeldbepalend in het landschap van Overijssel. Het CDA wil de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving blijvend doorzetten, waarbij agrarische ondernemers niet alleen investeren in hun bedrijf maar ook in de kwaliteit van de omgeving.
- Via de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) worden de negatieve gevolgen van stikstof voor de natuur in Natura 2000-gebieden beperkt. De landbouwsector zal hier ook haar bijdrage aan moeten leveren. Het CDA vindt dat daar ook tegenover moet staan dat de sector voldoende ontwikkelruimte terug ontvangt om zich blijvend te kunnen vernieuwen/ontwikkelen.
- Barrières voor innovatie en verbreding van de landbouwsector moeten worden weggenomen. Het moet mogelijk zijn voor agrarische ondernemers om zich door te ontwikkelen richting bijvoorbeeld zorg, recreatie of energie-opwekking.
- De afhandeling van de vergunningaanvragen voor de agrarische sector moet sneller plaatsvinden.
- Grootschalige en op industriële leest geschoeide landbouwbedrijven willen we niet in Overijssel. We kiezen duidelijk voor gezins- en familiebedrijven als de optimale maat, deze hebben verwevenheid met de streek en geven daarmee de beste garanties af voor een leefbaar platteland.

8. Windmolens

Wind is een bron voor het opwekken van duurzame energie.

- De plaatsing van windmolens willen wij in Overijssel alleen maar in de twee kansrijke gebieden zoals die in de Omgevingsvisie zijn vastgelegd.
- Plaatsing van windmolens is en blijft in de eerste plaats een lokale afweging in gemeenten waarbij o.a. getoetst moet worden aan landschappelijke waarden.
- Draagvlak bij omwonenden is essentieel. Deelname aan windenergieprojecten kan daar aan bijdragen. (zie ook het hoofdstuk 'onze energievoorziening en het milieu').
- Indien voldaan is aan de landelijke afspraken (tenminste 85,5 Megawatt in Overijssel in 2020) zullen door de provincie geen dwingende ruimtelijke instrumenten meer moeten worden ingezet voor de plaatsing van windmolens.

9. Herstructureringsfonds

Leegstaande gebouwen doen afbreuk aan de ruimtelijke kwaliteit. Het is in eerste instantie de verantwoordelijkheid voor pandeigenaren om te zoeken naar een nieuwe invulling. Als dat echter redelijkerwijs niet mogelijk is, dan kan de provincie een rol spelen bij gezamenlijke initiatieven om problemen op te lossen. Wij denken daarbij aan:

- Het aanpassen of soepel toepassen van regels om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken.
- Het mede-financieren van projecten via een nieuw op te zetten provinciaal Herstructureringsfonds, dat zich specifiek richt op bedrijventerreinen, winkelgebieden en agrarische gebouwen.

10. Gebiedsontwikkeling voormalige vliegbasis Twenthe

Er blijft een grote opgave liggen om het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Twenthe opnieuw te ontwikkelen. De variant om hier op korte termijn opnieuw een commerciële luchthaven te ontwikkelen is niet haalbaar gebleken. Er zullen nu nieuwe plannen ontwikkeld moeten worden. Uitgangspunten voor het CDA blijven het stimuleren van nieuwe werkgelegenheid en het herstel van natuurwaarden. Het uiteindelijke resultaat moet breed gedragen worden in de samenleving.

11. Waterveiligheid en schoon water

Waterveiligheid is een belangrijk thema voor het CDA.

- Naast het garanderen van een basisveiligheid in kwetsbare gebieden zal bij het inrichten van een gebied ook gekeken moeten worden naar het opvangen en bergen van overtollig water (meerlaagse veiligheid).
- De provincie moet anticiperen op komende landelijke deltabeslissingen en beslissingen nemen die gericht zijn op het deltaproof maken van het gebied. Integratie van het regionale waterbeheer in het ruimtelijk beleid, het stapelen en slim combineren van functies van een gebied is noodzakelijk.
- Plannen tegen verdroging hebben prioriteit, zodat de zoetwatervoorzieningen voor mensen, dieren, natuur en economische activiteiten niet in gevaar komen.
- Waterkwaliteit blijft een aandachtspunt. Waterkwaliteit (KRW) blijft een aandachtspunt, ook voor de provincie.
- Intensivering van de samenwerking met Duitsland op het gebied van waterveiligheid is nodig (hoogwater). Maatregelen kunnen niet op de lange baan worden geschoven. Er moet een éénduidig beleidskader komen in afstemming met de Duitse autoriteiten.

12. Eén plan voor de ondergrond

Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van de ondergrond, bijvoorbeeld voor warmte- en koudeopslag. Het is belangrijk dat er in de hele provincie duidelijkheid komt over het gebruik van de ondergrond, zodat functies niet met elkaar in strijd komen. Het CDA wil dat er daarom één provinciaal plan komt voor de ondergrond, als herkenbaar onderdeel van de Omgevingsvisie Overijssel. *(zie ook het hoofdstuk 'onze energievoorziening en het milieu')*.

2. Onze energievoorziening en het milieu

Introductie

Samen hebben we de verantwoordelijkheid om onze leefomgeving in goede staat over te dragen aan de generaties die na ons komen. Deze opgave, rentmeesterschap, is één van de pijlers van de CDA-visie op de samenleving.

Dit onderwerp is actueler dan ooit. Steeds meer zien we hoe het gebruik van grondstoffen en de uitstoot van stoffen het milieu en ons klimaat aantasten. Nog altijd worden we bijvoorbeeld geconfronteerd met de gevolgen van asbeststof en ontstaan er potentiële nieuwe risico's door opslag van stoffen in de bodem en de winning van schaliegas.

Tegelijkertijd ontstaan er ook nieuwe mogelijkheden voor 'groene groei': duurzame opwekking, besparing en hergebruik gaan hand in hand met nieuwe economische kansen - nieuwe bedrijvigheid en nieuwe banen. Projecten uit de afgelopen periode zoals de BTG/biobrandstoffen fabriek in Hengelo en de aardwarmtevoorziening in de Koekoekspolder laten zien dat dit kan.

Steeds vaker worden, ook in Overijssel, krachten van inwoners en krachten van bedrijven daartoe gebundeld. Er zijn veel technologische ontwikkelingen gaande op het gebied van energiebesparing en hernieuwde energieopwekking. Er is een duidelijke groei waar te nemen in het aantal burgerinitiatieven op dit gebied, zoals de opkomende energiecoöperaties binnen Overijsselse dorpen en steden. Het Duurzame Dorp Hoonhorst is hiervan een goed voorbeeld.

De provincie heeft een belangrijke rol bij het ondersteunen en faciliteren van deze initiatieven. In de afgelopen periode is het Energiefonds opgestart, dat dit mogelijk moet maken. Mede daardoor is er nu bijvoorbeeld een sterke opmars van zonne-energie in onze provincie. En ook is er veel gedaan aan besparing door gebouwen beter te isoleren en industriële processen beter op elkaar af te stemmen met minder energieverlies tot gevolg.

Het CDA wil dit in de komende periode met kracht doorzetten:

- We zijn voor vergroting van het aandeel duurzame energie naar 20% in 2020 in Overijssel door meer opwekking en besparing. Ieder jaar moet dit minimaal 2% stijgen.
- We zijn voor de ontwikkeling van een duurzame energiesector in Overijssel met meer bedrijven en banen.
- We willen af van de asbest-erfenis. In 2024 moet Overijssel asbestvrij zijn.
- Het CDA is tegen de opslag van omgevingsvreemde stoffen in de Overijsselse bodem zolang risico's en gevolgen niet of onvoldoende inzichtelijk zijn.
- Het CDA is tegen de winning van schaliegas in Overijssel.

Samen kunnen we meer

1. Verder met het Energiefonds

Het Energiefonds moet in staat worden gesteld worden om de ontwikkeling van de duurzame energiesector te ondersteunen; concreet op de volgende punten:

- Werkgelegenheid als een belangrijke randvoorwaarde
- Technologie-ontwikkeling gericht op energieopwekking en –besparing. Daarbij moet het ook mogelijk zijn om dit voor kleinere bedragen te doen.
- MKB-ers en coöperaties moeten hogere rentekortingen kunnen krijgen voor leningen. De huidige kortingen van 2-2,5% zijn onvoldoende om business cases gerealiseerd te krijgen.
- Particulieren moeten voor energiebesparingsmaatregelen en eigen energieopwekking voor 1% rente kunnen lenen.

Financieringen uit het Energiefonds dienen bij te dragen aan:

- Duurzame energieopwekking
- Energiebesparing
- Energie-infrastructuur
- Ontwikkeling van duurzame technologie

2. Werken aan een biobased economy

Het CDA wil dat in de komende jaren verder ondersteuning wordt gegeven aan het opzetten van een 'biobased economy', waarbij biomassa uit bijvoorbeeld mest, groenafval of slib wordt ingezet voor de energievoorziening. Het CDA vindt dat de agrarische sector hier volwaardig in mee moet kunnen doen - juist daar liggen veel kansen voor nieuwe initiatieven.

3. Ondersteunen van energiecoöperaties en andere gezamenlijke duurzame initiatieven

Inwonerparticipatie op het gebied van duurzaamheid en energiecoöperaties en -initiatieven vanuit de samenleving - moet wat het CDA betreft worden gestimuleerd en gefaciliteerd. We denken dan aan:

- Het belonen van (lokale) energiecoöperaties wanneer zij op energiegebied maatschappelijke taken uitvoeren, zoals het stimuleren van energiebesparing bij dorps- en wijkbewoners. Energiecoöperaties moeten een “right to challenge” krijgen om programma’s van provincie en/of gemeenten (deels) over te nemen.
- Het voldoende beschermen van consumenten bij deelname aan projecten. Er moeten transparante business cases zijn en heldere informatie over projecten, bijvoorbeeld door middel van een financiële bijsluiter.
- Het bevorderen van participatie en compensatie bij windenergieprojecten voor bewoners. De Deense methode, waarbij elk windenergieproject 20% van de aandelen ter participatie wordt aangeboden aan inwoners in de buurt, is hiervoor een goede mogelijkheid.

4. Rekening houden met energie in het ruimtelijk beleid

Via het ruimtelijk beleid heeft de provincie invloed op de mogelijkheden om duurzaam met energie en grondstoffen om te gaan. Het CDA wil:

- Vijf Overijsselse regelvrije zones voor vrije-energieuitwisseling op bedrijventerreinen en/of in steden en dorpen.
- In ruimtelijke plannen moet er rekening mee gehouden worden dat energieopwekkers en -verbruikers bij elkaar kunnen zitten. Daardoor wordt het gemakkelijker om bijvoorbeeld restwarmte te gebruiken. De programmering moet afgestemd worden op de beschikbare energie-infrastructuur.

5. Zelf het goede voorbeeld geven

Het CDA wil meer toepassing van groen gas of elektriciteit als brandstof voor transport/vervoer.

De provincie kan daarbij het goede voorbeeld geven. Het CDA wil dat in 2019 alle vervoermiddelen van de provinciale organisatie 100% duurzaam rijden - op gas of op stroom - inclusief de dienstauto's van Gedeputeerde Staten.

6. Schaliegas en opslag van stoffen in de bodem (zie ook: hoofdstuk ‘onze omgeving’)

We moeten zorgvuldig en terughoudend omspringen met stoffen die schade kunnen geven aan onze leefomgeving.

- Het CDA is tegenstander van het winnen van schaliegas uit de Overijsselse bodem.
- Het CDA is tegenstander van het opslaan van omgevingsvreemde stoffen in de bodem, zolang niet of onvoldoende inzichtelijk is welke risico's daar aan kleven op korte en langere termijn.

7. Overijssel asbestvrij in 2024

We moeten problemen uit het verleden oplossen: Het CDA wil dat Overijssel in 2024 asbestvrij is. Alle asbest van daken is dan verwijderd. Voor de andere vormen van asbestgevaar worden concrete plannen ontwikkeld met partners. Met gemeenten en het Rijk moet gewerkt worden aan de aanpak van met asbest verharde wegen. Via speciale regelingen, zoals de regeling ‘asbest er af, zonnepanelen er op’ voor agrarische bedrijven, moeten pandeigenaren (in aanvulling op hun eigen verantwoordelijkheid) gestimuleerd worden asbest te verwijderen.

3. Onze economie

Introductie

Veel bedrijven in Overijssel hebben het in de afgelopen jaren zwaar gehad. Veel mensen zijn daardoor in een onzekere situatie terecht gekomen voor wat betreft baan en inkomen. Dit laat duidelijk zien dat economie meer is dan cijfers. Een gezonde economische situatie is van groot belang voor het functioneren van de samenleving, voor onze welvaart en ons welzijn.

Hoewel de economie iets uit het dal lijkt te klimmen, blijven de uitdagingen voor de komende jaren groot. De werkloosheid moet drastisch worden teruggedrongen. Werkloze jongeren en 55 plussers hebben nu grote moeite om een baan te vinden. De vergrijzing wordt versneld doordat de regio moeite heeft talentvolle jongeren vast te houden. Maar ook het karakter van de economie verandert: Binnensteden zullen moeten veranderen door de snelle groei van winkelen via het internet. Traditionele sectoren zoals de bouw, de maakindustrie, recreatie/toerisme en de agrarische sector moeten innoveren om concurrerend te blijven. En daarnaast zijn er opkomende kennisintensieve sectoren (bijvoorbeeld high tech systemen en materialen) die voor nieuwe vormen van bedrijvigheid zorgen. Kansen die ook in toenemende mate in Overijssel benut worden.

Het zijn ondernemers die zorgen voor banen, niet de overheid. Ondernemers, bedrijven en onderwijsinstellingen bepalen zelf hun agenda voor de toekomst. Het CDA wil dat de provincie daarom kritisch kijkt naar haar rol. De provincie gaat bijvoorbeeld niet over de keuze van een bedrijf voor de beste vestigingsplaats. De provincie kan wel een verbindende, faciliterende en stimulerende rol spelen tussen ondernemers, (onderwijs)instellingen en bedrijven en op die manier ontwikkelingen mogelijk maken. Het CDA legt daarbij het accent op werkgelegenheid (banen), een structurele versterking van de economie (de lange termijn) en investeringen in innovatie en duurzaamheid (slimme en groene groei).

1. Werk, werk, werk

Het CDA wil dat binnen alle beleidsterreinen gekeken wordt hoe provinciale investeringen kunnen bijdragen aan werkgelegenheid. Denk hierbij aan de investeringen in bereikbaarheid, maar ook in projecten voor gebiedsontwikkeling of investeringen in duurzaamheid:

- Bij het prioriteren van uitgaven moet het effect op werkgelegenheid wat het CDA betreft een belangrijker criterium worden.
- Waar dat mogelijk is moet Overijssels belastinggeld ook in Overijssel besteed worden. Het CDA wil dat de provincie bij aanbestedingen onder 5 miljoen euro (desnoods door het opsplitsen van aanbestedingen) waar mogelijk regionaal gaat aanbesteden.
- Daarnaast willen we bij provinciale uitgaven een Social Return on Investment (SROI) zien. Hierbij worden toeleveranciers beloond wanneer zij een bepaald percentage van de loonsom besteden aan leerlingen of mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt. Wel geldt het uitgangspunt dat dit niet mag leiden tot verdringing van bestaand personeel.

2. Investeringsimpulsen en Banenplannen

Het CDA wil dat er met partners in de verschillende regio's gewerkt wordt aan investeringsplannen om een impuls te geven aan de economische groei, aantrekkelijk vestigingsklimaat en omstandigheden en het stimuleren van onderwijs en arbeidsmarkt. Daarnaast met partners ook concreet banenplannen om mensen versneld aan het werk te helpen. Dit gebeurt o.a. in de Twente en de regio Hardenberg. De provincie moet dit ondersteunen waar dat kan.

3. Aanpak van jeugdwerkloosheid

Veel jongeren komen op dit moment niet of onvoldoende aan werk. Dat baart het CDA grote zorgen. Naast algemene maatregelen om de werkloosheid te bestrijden (investeren, social return on investment, banenplannen) willen we gerichte maatregelen tegen de jeugdwerkloosheid:

- De aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt moet beter. Vakmanschap in het MBO moet worden versterkt. Scholen en bedrijven worden door de provincie aangemoedigd om jongeren op te leiden voor de hightech- en de maakindustrie, health/zorg.
- We moeten doorpakken met de Human Capital Agenda om te zorgen dat jongeren de juiste vakkennis hebben. Nu zijn er tekorten aan opgeleide mensen in de techniek en een overschot in de bouw.
- Vakmanschap is meesterschap en het opleiden van jongeren voor banen met perspectief in het MKB en de maakindustrie is van groot belang. Overijssel kent een goede scholing en vele initiatieven om jongeren op te leiden en te zorgen voor aansluiting op de arbeidsmarkt als ook ouderen om te scholen dan wel bij te scholen. CDA wil dat de provincie dit stimuleert.
- Het CDA wil dat in de toekomst iedere jongere in Overijssel basiskennis moet hebben van de Duitse taal. Dat moet de mogelijkheden om in Duitsland aan het werk te gaan of te werken voor Duitse bedrijven/klanten vergroten.

4. Kennis en innovatie

Kennis en innovatie zijn van belang om de bedrijvigheid van de toekomst te ontwikkelen in Overijssel. Het CDA vindt het daarom van belang dat de provincie hier sterk op inzet.

- Via Kennispark Twente, Kennispoort Zwolle en Stedendriehoek Innoveert wordt het innovatie-eco-systeem in de betreffende regio's versterkt door ondernemers, onderzoekers en financiers bij elkaar te brengen. De provincie moet deze initiatieven wat het CDA betreft blijven ondersteunen.
- Via het Innovatiefonds blijft de provincie risicodragend investeren in nieuwe initiatieven in de Overijsselse topsectoren agro-food, high tech systems, kunststof/chemie, gezondheidszorg/life sciences.

- Het CDA wil dat de provincie zich inzet voor een goede toegankelijkheid van het Innovatiefonds en de Kennis en Innovatiecentra voor MKB-ers.
- Het CDA omarmt de visie dat er gewerkt moeten worden aan een 'Technology Base Twente': een innovatieve maakindustrie biedt veel economische kansen. We willen dat er samen met bedrijven en kennisinstellingen een innovatiecentrum wordt opgezet om deze ontwikkeling gericht te faciliteren.

5. Digitale infrastructuur

- Iedereen in Overijssel moet kunnen profiteren van de mogelijkheden van de digitale infrastructuur. Provincie breed uitrollen van breedband is de ambitie die we willen waarmaken. Dit is goed voor de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland, steden, dorpen en bedrijventerreinen. Met name op het platteland bleef de uitrol van snel internet tot voor kort achter. Het CDA wil initiatieven van bewoners, samen met marktpartijen, ondersteunen om ook op die plaatsen te komen tot uitrol van snelle internetverbindingen.
- Maar ook mobiele communicatie is van belang: Het CDA maakt zich landelijk sterk voor een goede mobiele bereikbaarheid, met name in de grensstreek. Het niet (tijdig) kunnen bereiken van het noodnummer 112 in geval van calamiteiten is voor het CDA niet acceptabel.

6. Toekomst voor de bouwsector

De bouwsector - een belangrijke werkgever in Overijssel - heeft in de afgelopen jaren zware klappen gekregen, met een groot verlies aan werkgelegenheid. Het CDA vindt het daarom belangrijk dat samen met de sector wordt gewerkt aan een nieuwe toekomst voor de sector:

- We willen dat de provincie verder gaat met de Stichting Pioneering (platform voor vernieuwers in de Twentse bouw).
- Het CDA wil dat er een bouwcampus komt in Twente, gericht op vernieuwing en samenwerking tussen alle ketens in de bouw.
- De sector zal zelf ook krachtig moeten innoveren in duurzame bouw. Overijssel zal als het CDA ligt hierin moeten voorop lopen. Het sluiten van een pact met de bouwsector en haar belangrijkste opdrachtgevers kan dit stimuleren.

7. Nieuwe visie op binnensteden en detailhandel - tegengaan van leegstand

Het CDA wil een nieuwe visie op de binnensteden en de rol van de detailhandel daarin. Het CDA wil doorgaan met het 10-puntenplan tegen leegstand in de detailhandel. Dit houdt in dat elke gemeente goed nadenkt over de toekomst van haar winkelgebieden. Vervolgens wordt per gebied met alle belanghebbenden een toekomstvisie ontwikkeld. Ondernemers krijgen de ruimte om innovatief te zijn en nieuwe technieken toe te passen in het realiseren van de visie. Hiermee kunnen de verschillende winkelcentra zich onderscheiden en weer aantrekkelijk worden. Winkelgebieden moeten meer leefgebieden worden. Leegstaande panden en aanloopstraten moeten gemakkelijker een andere functie kunnen krijgen. De al lopende pilot tegen leegstand in binnensteden wordt voortgezet en uitgebreid. Via het herstructureringsfonds ondersteunt de provincie vernieuwing van binnensteden. (zie ook hoofdstuk 'onze ruimte').

8. Recreatie en toerisme

De provincie moet wat het CDA betreft blijven investeren in recreatie en toerisme. Toerisme brengt mensen van buiten de regio in aanraking met de schoonheid van de Overijsselse landschappen. Economisch gezien is het een groeisector. Daarnaast helpt het ook om de provincie aantrekkelijk te houden voor haar eigen inwoners. Evenementen en festivals die aan het rendement van de toeristische sector bijdragen, kunnen worden ondersteund.

9. Meer ruimte voor ondernemerschap, minder regeldruk en administratieve lasten

Om het MKB en onze familiebedrijven te versterken wil het CDA wil meer ruimte voor ondernemerschap. Horizontaal toezicht (zoals accountants op financiën toezien) op het gebied van brandveiligheid, geluid en milieu leidt tot minder regeldruk en minder administratieve lasten voor ondernemers.

10. Overleg tussen werkgevers, werknemers en overheden

De provinciale SER draagt bij aan goed overleg tussen werkgevers, werknemers en overheden en moet wat het CDA betreft behouden blijven.

11. Een goed vestigingsklimaat vergt heldere keuzes

Een goed vestigingsklimaat vraagt om een flexibel vestigingsbeleid. Het CDA vindt het belangrijk dat de regio's Twente, Zwolle en Salland goed in de markt gezet worden. Om dit te bereiken stelt de provincie samen met de belanghebbenden een langetermijnvisie op met heldere keuzes voor deze regio's.

12. Samenwerken over de grens

Duitsland is voor Overijssel een belangrijke partner. Barrières die er zijn (aan beide kanten van de grens) moeten worden weggewerkt. Daarom pleit het CDA provinciaal, nationaal en in Europa voor:

- een grenstoets die de impact van (landelijk) beleid in de grensstreek zichtbaar maakt
- het terugdraaien van de accijnsverhogingen die leidt tot grote problemen bij ondernemers in de grensstreek
- het tegengaan van tolheffing op Duitse wegen; en
- verbeterde samenwerking op de arbeidsmarkt, zodat het makkelijker wordt om aan de andere kant van de grens werk te vinden.

4. Ons vervoer

Introductie

Een goede bereikbaarheid is van groot economisch en sociaal belang. Het is juist daarom dat het CDA al jarenlang pleit voor investeringen in de infrastructuur in onze provincie. Daarbij gaat het om bijvoorbeeld de N35 tussen Zwolle en Twente, de N18 Twenteroute of de A1. Dit zijn zaken van lange adem, waar de provincie zich in de komende jaren voor moet blijven inzetten

Er komen echter ook nieuwe uitdagingen op ons af. Zo zal er op korte termijn fors extra geld uitgetrokken moeten worden voor het onderhoud van bestaande wegen. En ook zijn er diverse knelpunten op het gebied van veiligheid en leefbaarheid die aangepakt moeten worden.

Openbaar vervoer speelt een belangrijke rol. Toch blijft het gebruik van OV op veel plaatsen achter bij de verwachtingen. In de komende jaren zal hier dan ook een kwaliteitsslag gemaakt moeten worden. Zo wil het CDA bijvoorbeeld investeren in de spoorlijnen en geven we ruim baan aan innovatie in het openbaar vervoer. Op die manier willen we komen tot een OV-netwerk dat meer reizigers trekt tegen lagere kosten. Het CDA maakt zich er sterk voor om ook kleine kernen bereikbaar te houden per openbaar vervoer.

Goederenvervoer is een economische kans. Rondom havens en logistieke knooppunten is er een potentieel voor nieuwe bedrijvigheid (bijvoorbeeld Port of Twente of de Zuiderzeehaven in Kampen). Maar goederenvervoer kan ook overlast en onveiligheid opleveren. Het CDA wil dat beide met elkaar in balans blijven, bijvoorbeeld door te investeren in een kernnet voor goederenverkeer op de weg en het vergroten van het vervoer over water. In dit kader is een groei van het goederenvervoer over het spoor door de Overijssels dorpen en steden voor het CDA onacceptabel.

1. Blijven investeren in wegen

Het CDA wil dat de provincie blijft werken aan het wegwerken van verkeersknelpunten, qua veiligheid, capaciteit (files en vertraging) en leefbaarheid (overlast en onveiligheid). Daarom blijft het nodig te investeren in de wegen in onze provincie. We denken dan met name aan:

- De rijkswegen A1, N18-Twenteroute en N35 Zwolle-Enschede waar forse investeringen nodig blijven. Via lobby en via financiële instrumenten kan de provincie de noodzakelijke verbeteringen versnellen.
- Knelpunten op andere rijkswegen, zoals N36 (gelijkvloerse kruising bij Beerse) en de N50 Zwolle-Kampen.
- Provinciale wegen met lokale knelpunten, zoals de derde fase van de N348, de N733 in Lonneker, de N743 in Borne, de N307 Kampen-Dronten en de N739 in Beckum. Op de gecategoriseerde stroomwegen moeten de capaciteitsknelpunten worden weggewerkt. Op de overige wegen leggen we de prioriteit bij veiligheidsknelpunten, gevolgd door capaciteits- en leefbaarheidsknelpunten.
- De totaalaanpak van de N340/N377 in het Vechtdalgebied. Hoewel de ambitie voor deze wegen is bijgesteld naar een 80 km-weg, blijft het CDA zich er voor inzetten dat deze wegen als stroomweg worden ingericht.

2. Openbaar vervoer dat bijdraagt aan mobiliteit én leefbaarheid

Het CDA wil een OV netwerk dat aansluit op de behoeften van mensen en dat bijdraagt aan mobiliteit en leefbaarheid. Op dit moment wordt de provincie echter geconfronteerd met grote financiële tekorten doordat er te weinig gebruik wordt gemaakt van het openbaar vervoer. Het CDA vindt dat:

- Dienstregeling en tarieven beter moeten aansluiten bij de daadwerkelijke vraag. Daarmee kan de kostendekkendheid van het openbaar vervoer verbeterd worden.
- Ook op het platteland moet er toegankelijk openbaar vervoer blijven, ook als dit extra geld kost – dit is van belang voor de leefbaarheid. Dit kan via reguliere bussen, maar ook via de buurtbus of nieuwe vormen van vraagafhankelijk vervoer.

3. Investeren in regionale spoorlijnen

Naast investeren in de wegen, wil het CDA dat er ook geïnvesteerd wordt in het spoor.

- Het CDA is voorstander van elektrificatie van de spoorlijn Zwolle-Wierden. Dit is beter voor het milieu, maar levert tegelijkertijd mogelijkheden om de treindienst te verbeteren. Bijvoorbeeld door in de spits een intercity te laten rijden tussen Enschede en Zwolle.
- We zijn voorstander van verbetering van de Vechtdallijnen (o.a. nieuw perron in Hardenberg en hogere snelheden) om de treinverbindingen met Twente te verbeteren.
- Kansen moeten worden benut om een Euregionale treindienst te realiseren tussen Hengelo, Rheine en Osnabrück.

4. Ruim baan voor de fiets

Steeds meer mensen maken gebruik van de fiets voor woon-werk verkeer, o.a. door de opkomst van de elektrische fiets. Het CDA vindt dat dit verder ondersteund en gestimuleerd moet worden door fietspaden van en naar de steden te verbeteren. We willen dat in navolging van de fietssnelweg F35 in Twente en tussen Zwolle-Kampen en in Deventer ook op andere plekken in de provincie fietssnelwegen worden aangelegd.

5. Ketenmobiliteit: fiets, auto en OV beter op elkaar laten aansluiten

Auto, fiets en OV moeten naadloos op elkaar aansluiten. Het CDA wil dat hier meer aandacht voor komt. We denken dan aan:

- Een betere afstemming tussen vertrek- en aankomsttijden van trein en bus.
- Betere fietsenstallingen bij belangrijke haltes van het openbaar vervoer en het uitbreiden van het aantal locaties waar een OV-fiets geleend kan worden om het laatste stuk van halte naar bestemming af te leggen.
- Betere informatievoorziening (informatieborden, mobiele apps, internet) om het gemakkelijker te maken om te reizen met het openbaar vervoer.

6. Verkeersveiligheid vergroten

Het CDA wil dat er meer aandacht komt voor verkeersveiligheid:

- We willen dat beter geregistreerd wordt waar zich ongevallen voordoen en dat altijd onderzocht wordt welke invloed de infrastructuur (wegdek, bebording, etc.) had op het ongeval. Aan de hand daarvan kan gericht gekeken worden welke infrastructuur veiliger gemaakt moet worden.
- Een integrale aanpak en een goede samenwerking met rijk en gemeenten is nodig; aanpassingen in één weg hebben immers vaak invloed op andere. Daarom willen we ook een gezamenlijke visie en aanpak (per gebied) van het landbouwverkeer.
- De meeste ongevallen zijn het resultaat van het gedrag van weggebruikers. Daarom moet er ook gewerkt worden aan gedragsbeïnvloeding. Dit kan o.a. via de activiteiten van het ROVON.

7. Duurzaam goederenvervoer

Goederenvervoer biedt kansen voor onze economie, maar zorgt tegelijkertijd soms ook voor hinder in dorpen en steden. Het CDA wil goederenvervoer ruimte geven, maar alleen als dit op een goede manier gebeurt.

- Het CDA is tegen goederenvervoer over spoor dwars door steden, dorpen en kernen. Het CDA is zich ervan bewust dat de goederen tussen Rotterdam en het achterland getransporteerd moeten worden. Onze welvaart is immers mede afhankelijk van die voorwaarde. Dit mag echter niet ten koste gaan van de leefbaarheid en de veiligheid in onze provincie. Mede op verzoek van het CDA heeft Overijssel heeft samen met havenbedrijf Rotterdam en Gelderland onderzoek gedaan naar een alternatieve spoorlijn langs de N18. Ook staan wij open voor andere alternatieven langs of door Overijssel. Voorwaarde voor het CDA is dat goederenvervoer over het spoor in de toekomst niet meer plaats vindt door de steden, dorpen en kernen.
- Bij het Rijk moet aangedrongen worden op verbetering van vaarwegen, zodat er meer goederenvervoer over water kan plaatsvinden. Daarbij gaat het om het uitdiepen van het Twentekanaal en de sluis bij Eefde, maar ook om de sluisen in de Afsluitdijk (zodat de Zuiderzeehaven van Kampen bereikbaar wordt voor coasters).
- In de hele provincie moet een kernnet komen voor goederenvervoer over de weg. Binnen dit kernnet moeten stap voor stap problemen voor het goederenvervoer (b.v. te krappe rotondes) worden weg-gewerkt. Dit is inmiddels gedefinieerd voor Twente, maar nog niet voor de rest van de provincie.

5. Onze cultuur en samenleving

Introductie

In de provinciale politiek gaat het vaak over 'harde' onderwerpen: waar moet een weg worden aangelegd, waar komt natuur en hoeveel bebouwing is nodig? Het CDA vindt dat de provincie verder moet kijken dan dat. Het gaat in een samenleving niet alleen om de harde infrastructuur ('de wegen en gebouwen'), maar ook om de sociale infrastructuur.

De provincie moet wat het CDA betreft dus ook antwoord geven op vragen als: Hoe kunnen we op een goede en prettige manier samenleven in onze provincie? Hoe kunnen we onze positie als belangrijke sportprovincie versterken? Hoe behouden we ons culturele erfgoed? Hoe gaan we om met streektaal en tradities? Hoe kunnen we er voor zorgen dat cultuur bijdraagt aan het vestigingsklimaat voor bewoners en bedrijven?

Daarnaast is het belangrijk te beseffen dat veel initiatieven juist van onderop tot stand komen. Burgers en ondernemers die de handen ineen slaan. Buren en familieleden die elkaar helpen - Overijssel als provincie van 'noaberschap'. Dit toont de kracht van de Overijsselse samenleving, die wat het CDA betreft volop ondersteund moet worden door de provincie.

1. Ondersteunen van initiatieven vanuit de samenleving

Het CDA wil een blijvende ondersteuning van initiatieven vanuit de samenleving op het gebied van sociale cohesie. De provincie kan dit doen door een goede mix van kennisdeling, verbinden, faciliteren en financiële ondersteuning.

2. Ondersteuning van provinciebrede organisaties

Er zijn in Overijssel diverse gemeente-overstijgende of regionale ondersteuningsorganisaties op gebied van mantelzorg en vrijwilligers, sport, mensen met een beperking, jeugd, senioren, leefbaarheid in dorpen en steden. Het CDA draagt deze organisaties een warm hart toe.

- Zij hebben door de decentralisaties in toenemende mate te maken met gemeenten i.p.v. de provincie als gesprekspartner. We vinden dat de provincie deze organisaties moet ondersteunen in deze transitie. Dit kan door vanuit de provincie kennis en praktische ondersteuning te bieden om gericht partijen bij elkaar te brengen.
- Het CDA vindt een basisbudget voor deze organisaties belangrijk.

3. Sociaal flankerend beleid

Het sociale beleid moet geïntegreerd worden meegenomen binnen elke kerntaak van de provincie. Bij voorkeur moeten projecten in samenwerking met inwoners, ondernemers, vrijwilligersorganisaties (waaronder kerken) en andere betrokkenen ontwikkeld en uitgevoerd worden.

4. Behoud van een provinciedekkend netwerk van bibliotheken

In veel gemeenten staan bibliotheken onder druk. Hoewel dit een primaire gemeentelijke taak is kan de provincie faciliterend optreden bij (bibliotheek-) innovaties, die behoud van bibliotheken (-filialen) in de wijken en kernen ondersteunen.

5. Overijssel als sportprovincie

Het CDA blijft zich inzetten voor de sport in Overijssel, met name voor initiatieven en evenementen met (inter-)nationale uitstraling die Overijssel op de kaart zetten als sportprovincie. Daarnaast maken we ons sterk voor het behoud van het jeugd sportfonds.

6. Cultuur als kans! - werken aan een provinciaal Cultuurfonds

- Kunst- en cultuurinstellingen moeten een breed publiek aanspreken en nieuwe groepen bereiken. Kinderen moeten al op jonge leeftijd in aanraking komen met kunst en cultuur.
- Het CDA hecht aan een sterke provinciale basisinfrastructuur voor kunsten en cultuur. Instellingen uit deze infrastructuur zijn de spinnen in het web en zijn verantwoordelijk voor gezamenlijke programmering, vernieuwing en talentontwikkeling.
- Ook hebben deze instellingen een belangrijke rol bij cultuureducatie en -participatie. Hierbij gaat het onder andere om Museum De Fundatie, Natura Docet, de Nationale Reisopera, Jeugdtheater Sonnevand, Rijksmuseum Twenthe en de grote samenwerkende poppodia.
- De lijn van 'cultureel ondernemerschap' moet worden doorgezet. Culturele instellingen kunnen op die manier bijdragen aan het aantrekken van nieuwe bezoekersstromen naar Overijssel, wat waardevol is voor (stedelijk) toerisme.
- Het CDA wil een provinciaal Cultuurfonds waarmee producties, talentontwikkeling en samenwerking worden gestimuleerd. Onderdeel hiervan is de ondersteuning van culturele en muzikale festivals in de provincie.
- Het CDA maakt zich sterk voor het behoud van het jeugd cultuurfonds.

7. Streektaal en tradities

Het CDA maakt zich sterk voor het behoud en de versterking van immaterieel erfgoed, zoals folklore, tradities en streektaal.

8. Behoud van monumentaal erfgoed

Het CDA is voorstander van behoud en versterking van het monumentenbeleid. In gebiedsontwikkeling moet rekening gehouden worden met monumentale/betekenisvolle gebouwen, waaronder religieus erfgoed. De provincie moet eigenaren ondersteunen bij het oplossen van leegstand en herbestemming.

9. Regionale media

De financiering van regionale omroepen wordt niet meer gedaan door de provincie, maar door het Rijk. Los daarvan blijft het CDA voorstander van onafhankelijke en herkenbare regionale media, zoals de regionale omroep, regionale kranten en lokale omroepen. Samenwerking tussen de diverse mediapartijen in de provincie is daartoe bevorderlijk. De provincie kan in dat proces begeleidend en ondersteunend zijn.

6. *Ons bestuur*

Introductie

De rol van de provincie is aan verandering onderhevig. In de afgelopen periode zijn er taken overgedragen aan gemeenten, onder meer op het gebied van zorg. Tegelijkertijd heeft de provincie een meer prominente rol gekregen op het gebied van regionale economische ontwikkeling en de ruimtelijke inrichting. Met het geld dat de verkoop van commerciële onderdelen van Essent heeft opgebracht, heeft de provincie bij vele ontwikkelingen samen met gemeenten het verschil kunnen maken.

Ondanks deze successen zijn er ook zorgen. In hoeverre kan deze investeringsagenda ook in de toekomst doorgezet worden? En we zien dat veel gemeenten in de provincie het moeilijk hebben. Enerzijds komt dit door een moeilijke financiële situatie. Anderzijds is het voor veel gemeenten een uitdaging om de nieuwe taken op het gebied van zorg, werk en inkomen goed uit te voeren.

Het CDA kiest voor een sterk middenbestuur. De provincie heeft een verbindende rol tussen gemeenten en het Rijk. Maar ook tussen de overheid en initiatieven uit de samenleving. Het CDA wil dat deze rol in de komende jaren verder uitgebouwd wordt. Het opnieuw versterken van de band tussen de samenleving en het provinciale bestuur is daar een belangrijk onderdeel van.

De samenleving, niet de overheid.

Het CDA is voorstander van een provincie die volop ruimte geeft aan maatschappelijk initiatief. Het gaat niet om de overheid, maar om de samenleving die voorop moet staan. We vinden dat de provincie dan ook dicht bij mensen moet staan. Participatie gaat voor het CDA niet over de vraag hoe burgers berokken kunnen worden bij overheidsbeleid, maar hoe overheidsbeleid kan helpen initiatieven vanuit de samenleving te ondersteunen.

De provincie met een stevige eigen bevoegdheid

Op de kerntaken heeft de provincie een stevige eigen bevoegdheid. Het CDA is voorstander van een krachtige provincie die een sterke rol heeft om ontwikkelingen binnen deze kerntaken te sturen en te ondersteunen.

De provincie als verbindende schakel

Het CDA vindt dat de provincie zich moet opstellen als verbindende schakel tussen gemeenten, waterschappen, het Rijk en organisaties in de provincie voor ontwikkelingen in het belang van de inwoners van Overijssel. Dit kan door voorfinanciering of subsidies, maar ook door het organiseren van draagvlak voor ontwikkelingen. Op die manier kunnen ontwikkelingen versneld worden, ook als deze slechts aan de rand liggen van de kerntaken van de provincie.

Samen kunnen we meer

1. Politiek van de samenleving

Het CDA wil de volksvertegenwoordigende rol van Provinciale Staten in de komende jaren verder versterken. Dat is meer dan enkel informatie geven over de rol van de provincie. Het gaat ook over het luisteren naar zorgen en vragen van inwoners, het vertalen van hun initiatieven naar de provinciale politiek en het zichtbaar maken van het debat. Concreet wil het CDA dit vormgeven door:

- Het organiseren van meeloop- en inblikstages voor Statenleden.
- Een aantal keer per jaar een commissievergadering op locatie te houden.
- De problemen en opgaven van onze inwoners en partners staan centraal, wat moeten we doen om het welzijn van onze inwoners te vergroten en de slagkracht van overheden en organisaties te verbeteren.
- Onze statenleden stellen zich actief als volksvertegenwoordiger op: meer tussen de mensen en minder op de kamers van het provinciehuis.

2. Politiek voor de samenleving

We zijn er van overtuigd dat de beste ideeën uit de samenleving komen. Het CDA wil daarom dat:

- De overheid toegankelijk is voor inwoners en bedrijven. Bijvoorbeeld via eenvoudige subsidie-regelingen en stipt handelen.
- Er volop ruimte blijft voor inspraak en initiatief van burgers in de politiek.
- Er blijvend ingezet wordt om jongeren te betrekken bij de politiek door middel van jongeren-participatie, bijvoorbeeld door in gesprek te gaan met gemeentelijke jongerenraden.
- Initiatieven vanuit de samenleving ondersteuning krijgen van de overheid. De overheid is er voor de samenleving en niet andersom! Dat vertaalt zich in: minder belemmerende regels, een meedenkende houding en in sommige gevallen: een (eenmalige) financiële ondersteuning.

3. Een provincie die samenwerkt met andere overheden

Het CDA is voorstander van samenwerking met andere overheden:

- Via projecten wordt er samengewerkt met gemeenten, waterschappen en partners in de Euregio. De provincie is daarnaast de financieel toezichthouder voor gemeenten.
- Een sterke lobby in Den Haag en Brussel voor de Overijsselse belangen blijft nodig.
- De samenwerking met de provincie Gelderland moet worden voortgezet op basis van een agenda Oost Nederland die zorgt voor een sterke lobby, investeringsimpulsen, goed optrekken richting Brussel en Europa van de regio's en het versterken van de regionale economie, bereikbaarheid en versterken van de sociale cohesie en burgerinitiatieven. Een fusie van provincies is wat het CDA betreft niet aan de orde.
- Veel gemeenten in de provincie hebben op dit moment problemen door de economische crisis. Via het stimuleren van samenwerking tussen gemeenten en het financieel ondersteunen daarvan kan de provincie echter ook bijdragen aan het oplossen van deze problemen, bijvoorbeeld bij de huidige problemen van gemeenten rondom grondexploitatie. Uitgangspunt is dat gemeenten hun eigen problemen oplossen. De provincie kan in haar toezicht en door een integraal pakket aan maatregelen en investeringen samen met gemeenten en de regio of netwerksteden komen tot oplossingen die leiden tot een grotere slagkracht van het gebied.
- Het CDA vindt dat de provincie via heldere en transparante normen toezicht moet houden op de financiële stabiliteit van gemeenten. Gedurende het gehele begrotingsjaar werkt de provincie nauw samen met de gemeenten, zodat het zogenaamde preventieve toezicht voor een gemeente niet uit de lucht komt vallen.
- Het CDA onderschrijft het belang van de Euregio als samenwerkingsverband van gemeenten aan beide kanten van de grens. Het is een goed middel om 'bottom- up' problemen te bespreken en samenwerking te faciliteren.

4. Geen opgelegde fusies van gemeenten

Het CDA is tegenstander van opgelegde fusies tussen gemeenten. De 'bestuurskracht' van gemeenten om de steeds complexere taken uit te kunnen voeren (bijvoorbeeld op het gebied van zorg, werk en inkomen) is echter een punt van aandacht. Gemeenten zoeken zelf naar oplossingen en moeten daarin gefaciliteerd worden. Initiatieven dienen van onderaf te komen en de provincie kan dat faciliteren en meedenken zodat gemeenten hun bestuurskracht kunnen versterken. De Commissaris van de Koning heeft op dit punt een bijzondere verantwoordelijkheid in het bijstaan van gemeentebesturen.

5. De financiën op orde houden

Het huishoudboekje van de provincie moet op orde blijven.

- Het CDA is tegen het verhogen van de lasten voor burgers en bedrijven. Subsidies en uitgaven moeten transparant zijn en moeten periodiek tegen het licht worden gehouden. Eenmalig geld mag niet gebruikt worden om structurele tekorten op te vangen.
- Het CDA wil dat provinciale fondsen in toenemende mate revolverend worden. Investeringsgelden in projecten vloeien op die manier na enige tijd weer terug naar de provinciekas. Op deze manier kan Overijssel structureel blijven investeren ten behoeve van zijn inwoners.
- Op dit moment wordt vaak gewerkt met cofinancieringsconstructies tussen provincie en gemeenten, waarin beide partijen de helft betalen. Voor het CDA is dit echter geen gegeven, omdat we kiezen voor een provincie met een stevige eigen bevoegdheid. In voorkomende gevallen moet het mogelijk zijn om een investering geheel of voor een groter deel vanuit de provincie in te vullen.

6. De provinciale organisatie - ook in Twente

Er is door het Rijk besloten om een aantal taken (o.a. op het gebied van openbaar vervoer) over te brengen van de Regio Twente naar de provincie. Het CDA vindt het belangrijk dat de provinciale organisatie ook fysiek dichterbij komt in dit deel van de provincie, bijvoorbeeld in de vorm van een regiokantoor en door provincieambtenaren te laten werken op flexplekken in gemeentehuizen. Het CDA blijft zich hard maken voor een efficiënte ambtelijke organisatie. Informatievoorziening en dienstverlening moet modern, betrouwbaar en goed zijn.

